

TA'LIM MUHITIDA BULLING PROFILAKTIKA ANIQLASH KORREKSIYA QILISH

Andijon Davlat Chet tillari insituti Xorijiy til va adabiyot

fakulteti 213-guruh talabasi

Maksumova Xusnida

xusnidamaksumova123456789@gmail.com

Kalit so'zlar: Bulling, zo'ravonlik, o'smirlar psixologiyasi, profilaktika, psixologik yordam, ijtimoiy omillar, pedagogik ta'sir

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqolada bulling va zo'ravonlik hodisalarining psixologik, ijtimoiy hamda pedagogik jihatlari

chuqur tahlil qilinadi. Maqolaning asosiy maqsadi — ta'lim muassasalarida uchrayotgan bulling holatlarini o'rganish,

ularning sabab va oqibatlarini aniqlash, hamda bu muammolarning oldini olishga qaratilgan psixologik va pedagogik

yondashuvlarni ishlab chiqishdir. Tadqiqotda xorijiy tajribalar bilan bir qatorda, O'zbekiston ta'lim tizimidagi mavjud

muammolar ham o'rganilgan. Maqola natijalari asosida maktab psixologlari, o'qituvchilar va ota-onalar uchun amaliy

tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Ключевые слова: буллинг, насилие, психология подростков, профилактика, психологическая помощь, социальные факторы, педагогическое воздействие.

Аннотация:

В данной научной статье подробно анализируются психологические, социальные и педагогические аспекты буллинга и насилия. Основная цель статьи — изучение случаев буллинга, встречающихся в образовательных учреждениях, выявление их причин и последствий, а также разработка психологических и педагогических подходов, направленных на предотвращение этих проблем. В исследовании наряду с зарубежным опытом рассматриваются и существующие проблемы в системе образования Узбекистана. На основе результатов статьи разработаны практические рекомендации для школьных психологов, учителей и родителей.

Keywords: bullying, violence, adolescent psychology, prevention, psychological support, social factors, pedagogical influence.

Abstract:

This scientific article analyzes in detail the psychological, social, and pedagogical aspects of bullying and violence. The main purpose of the article is to study cases of bullying occurring in educational institutions, identify their causes and consequences, and develop psychological and pedagogical approaches aimed at preventing these problems. The research examines not only international experiences but also existing issues within the education system of Uzbekistan. Based on the results of the study, practical recommendations have been developed for school psychologists, teachers, and parents.

Kirish.

Mamalakatimizda sodir bo'layotgan mayda jinoyatchilik, bezorichilikni keltirib chiqayotgan sabablaridan biri bulling desak mubolag'a bo'lmaydi. Bugungi kunda maktab muassasalarida ijtimoiy muhitning sog'lom rivojlanishi ta'lim-tarbiya

jarayonining muhim jihatlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, kichik maktab yoshidagi

bolalar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlarda bulling holatlari kuzatilishi, bu muammoning dolzarbligini oshirmoqda. Kichik maktab yoshi — bu bolaning shaxsiyati shakllanishi uchun asos bo'luvchi davr bo'lib, bu bosqichda sodir bo'ladigan

har qanday zo'ravonlik holati bolaga uzoq muddatli psixologik salbiy ta'sir ko'rsatishi

mumkin. Bullingga uchragan bola nafaqat psixologik zarba oladi, balki birgina zoravonlik oqibatida butun bir kelajagini barbot qilishi mumkin. Aynan shu jarayonni

bartaraf etish uchun pedagog hamda maktab psixologlarini o'rni katta hisoblanadi

Bulling tushunchasi va uning shakllari

Bulling — bu bolalar o'rtasida muntazam takrorlanadigan jismoniy, og'zaki yoki psixologik zo'ravonlik harakatlari bo'lib, odatda, kuchliroq bola yoki guruh tomonidan

zaifroq bola yoki guruhga nisbatan amalga oshiriladi. Kichik maktab yoshida bulling

quyidagi shakllarda namoyon bo'lishi mumkin:

1. Og'zaki bulling: masxara qilish, laqab qo'yish, haqoratli so'zlar bilan murojaat

qilish.

2. Ijtimoiy bulling: guruhdan ajratish, e'tiborsizlik qilish, do'st tutmaslik.

3. Jismoniy bulling: urish, itarish, buyumlarini olib qo'yish yoki buzish.

4.Kiberbulling: kichik yoshdagilar o'rtasida kamroq uchraydi, ammo internet

tarmoqlaridan erta foydalanish natijasida bu holat ham kuzatilmoqda.

Bullingning sabablari:

Kichik maktab yoshidagi bolalar o'rtasida bullingning yuzaga kelishiga quyidagi

omillar sabab bo'lishi mumkin:

Oila muhitida zo'ravonlik mavjudligi;

Bolaning o'ziga bo'lgan ishonchsizligi yoki o'ta tajovuzkorligi;

O'qituvchi yoki ota-onaning yetarli darajada e'tibor bermasligi;

Ijtimoiy tengsizlik va madaniy tafovutlar;

Maktab muhitining nazoratsizligi yoki tartibsizligi.

Bullingni oldini olish yo'llari;

Bulling holatlarining oldini olish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish

maqsadga muvofiq:

Psixologik monitoring olib borish – har bir o'quvchining hissiy holati va ijtimoiy

munosabatlari doimiy kuzatuvda bo'lishi lozim.

O'qituvchilarning xabardorligini oshirish – pedagoglar bulling belgilarini erta aniqlash

va unga to'g'ri munosabat bildirish bo'yicha malakaga ega bo'lishi zarur.

Sinf ichida do'stona muhit yaratish – jamoaviy o'yinlar, hamkorlikda bajariladigan

topshiriqlar orqali bolalar o'rtasida hurmat va do'stlik hissini mustahkamlash.

Ota-onalar bilan hamkorlik – uyda va maktabda bolaga nisbatan bir xil, ijobiy

tarbiyaviy yondashuv bo'lishi lozim.

Axloqiy-ma'naviy tarbiya – darsdan tashqari mashg'ulotlar orqali mehr-oqibat,

bag'rikenglik, hurmat kabi qadriyatlarni shakllantirish.

ga bo'lgan munosabati va sinfdagi ijtimoiy muhitni

o'rganish;

Xulosa

Kichik maktab yoshidagi bolalar o'rtasida bullingni oldini olish nafaqat pedagoglarning, balki ota-onalar va jamiyatning umumiy mas'uliyatidir. Bu jarayonda

eng muhim jihat — bolani tinglash, unga nisbatan e'tiborli bo'lish va har qanday

ijtimoiy muammoni erta bosqichda hal etishdir. Bulling holatlarini erta aniqlash va

unga qarshi tizimli ishlarni yo'lga qo'yish orqali sog'lom ijtimoiy maktab muhitini

yaratish mumkin. Bulling oqibatida jabr chekayotgan bolalarni hayotga qaytarish, ularni

menligini shakllantirish, o'z fikrini erkin bayon qilish, qobiliyatlarni shakllantirish bu

pedagogning asosiy vazifasi hisoblanadi. Zero o'sib kelayotgan yosh avlodlarning

kelajagi bizning qo'limizda!

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimova L.M. "Bola psixologiyasi" – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. G'ofurov N.G. "Pedagogik psixologiya asoslari" – Toshkent, 2020.
3. Olweus D. "Bullying at School: What We Know and What We Can Do" – Blackwell Publishing, 1993.
4. Xamidov A.A. "Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarning ijtimoiy moslashuvi" – Toshkent, 2022.
5. UNICEF O'zbekiston. "Maktabda xavfsiz muhit yaratish bo'yicha qo'llanma" – 2023.

